

12. Енергетична залежність України від Росії зменшується // – Воля народу – громадсько-політичний портал. – 29.04.2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volianarodu.org.ua/uk/Ekonomika-i-biznes/Energetychna-zalezhnist-Ukrainy-vid-Rosiji-zmenshuyetsya>
13. Витобток природного газу в Україні: проблеми та перспективи. Матеріали засідання Експертної ради з питань газової промисловості та ринку природного газу при Міністерстві енергетики від 23.04.2013 року. – Режим доступу: <http://www.ngbi.com.ua/Ekspertna%20Rada/vysnovku.pdf>
14. Газовидобування в Україні 2012 [Електронний ресурс] / Baker Tilly Ukraine – 2013. – 11 с. – Режим доступу: http://www.bakertilly.ua/media/Gazovydobuvannya_v_ukraini.pdf

Бигун У.В., Охрименко О.О.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

СТРАТЕГИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ: ВЫЗОВЫ И ВОЗМОЖНОСТИ

Аннотация

Рассмотрено угрозы внутренней и внешней энергетической безопасности Украины. Усовершенствовано комплекс стратегических целей по обеспечению энергетической безопасности. Сформировано меры энергетической стратегии Украины для повышения уровня энергетической безопасности государства.

Ключевые слова: энергетическая стратегия, безопасность, комплекс.

Bihun U.V., Okhrimenko O.O.

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

STRATEGY OF ENERGY SECURITY OF UKRAINE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Summary

Threats of internal and external energy security of Ukraine are considered. The set of strategic goals of energy security is improved. Measures of Ukraine's energy strategy for enhancing energy security are formed.

Keywords: energy strategy, security, complex.

УДК [316.353: 314.7]: 316.733

ФАКТОРИ САМООРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ У ПЛОЩИНІ СОЦІОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ МІГРАЦІЇ

Біль М.М.

Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього
Національної академії наук України

Досліджено генезис факторів самоорганізації мігрантів у контексті збереження їх етнопонаціональної і культурної ідентичності. Охарактеризовано основні причини та об'єднуючі цілі самоорганізації мігрантів. Доведено роль діаспори в плані соціокультурологічного впливу на населення України. Систематизовано головні сфери впливу діаспори, які відображаються через культурно-мистецьку, фінансову та організаційно-управлінську діяльність. Запропоновано концепцію соціокультурологічного впливу української діаспори за внутрішнім та зовнішнім вимірами.

Ключові слова: самоорганізація мігрантів, генезис факторів, соціокультурологічний вплив, діаспора, етнопонаціональна і культурна ідентичність.

Постановка проблеми. У факторній моделі вивчення соціокультурологічних наслідків міграції інституційні фактори посідають важливе місце. Серед них – фактори самоорганізації мігрантів, які мають значний потенціал впливу та практичне значення. З позиції їх детермінації збереження етнопонаціональної і культурної ідентичності мігрантів важливо дослідити факторний генезис. Це дасть змогу виявити можливості регулювання міграційних процесів через форми самоорганізації мігрантів, особливі громадян України за кордоном, які наразі є

стихийно формованими і мало підтриманими на державному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематиці самоорганізації мігрантів, як правило, присвячені праці вчених-соціологів – Г. Балабанової, О. Іванкової-Стецюк, І. Марков, Г. Селешука, Т. Сидоренко та ін. Наука міграціології в Україні наразі розвивається (Е. Лібанова, О. Малиновська, С. Пирожков, І. Прибиткова, Ю. Римаренко, У. Садова, О. Хомра та ін.). Її широку теоретико-методологічну основу повинні доповнювати праці, які розкривають актуальний характер міграцій у

факторній площині, адже міграція – це вторинний процес відносно явищ економічного, соціально-політичного, культурного на іншого характеру. Серед них фактори самоорганізації повинні розглядатись як потужні детермінанти збереження їх етнопонаціональної і культурної ідентичності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність даного дослідження підтверджує потреба наукового обґрунтування причинно-наслідкової площини створення і діяльності різних форм самоорганізації мігрантів у контексті збереження їх етнопонаціональної і культурної ідентичності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є наукове обґрунтування функціональної значимості факторів самоорганізації мігрантів для збереження їх етнопонаціональної і культурної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження генезису факторів самоорганізації мігрантів у міграційній системі вимагає з'ясування їх походження, причин виникнення, характеру становлення, розвитку, метаморфоз, можливостей руйнування – згідно класичного розуміння поняття «генезис» (рис. 1). Використання такого підходу дозволить науково обґрунтувати: найбільш ефективні шляхи нівелювання дії негативних факторів у випадку їх деструктивності чи посилення їх впливу за умов конструктивного характеру детермінацій; способи регулювання міграційних процесів через різні форми самоорганізації мігрантів; способи збереження етнопонаціональної і культурної ідентичності мігрантів у мінливих умовах приймаючого соціуму через залучення в різні форми самоорганізації мігрантів.

Дослідження *походження* факторів самоорганізації мігрантів означає виявлення передумов інституціоналізації цього явища. Такі передумови здебільшого формуються на мегарівні і відображають глобальні процеси: демократизації, що тягне за собою правову захищеність людини, розвиток різних форм громадянського суспільства, спроможності його впливу на державну політику; інтелектуалізації, яка відображає суттєве зростання рівня культури, освіченості та знань людини з навиками пошуку різних можливостей забезпечення добробуту, захисту своїх прав; технологізації, що змінює відношення до людини та результатів її праці, формує нову філософію життєдіяльності й економічного зростання на основі неперервних процесів науководослідної, інноваційної діяльності; інформатизації, яка створює нові можливості комунікацій, обміну інформацією і знаннями; інтернаціоналізації, що передбачає розвиток міжнародного бізнесу й тягне за собою міграцію кадрів; високої просторової мобільності, що дозволяє «долати» просторово-часові перешкоди розвитку особистості; гуманізації, що підвищує цінність людини, її життя і здоров'я; мультикультуралізму, що пропагує співіснування різноманітних культур, унаслідок чого відбувається їх взаємопроникнення, взаємозбагачення і розвиток [1, с. 15].

На тлі таких процесів формуються сприятливі передумови для самоорганізації населення. Сучасна людина, незалежно від статусу, якщо є громадянином демократичного суспільства чи перебуває в такому, апріорі має рівні можливості захисту прав відтворення, розвитку, праці у порівнянні з постійним населенням. Для мігрантів основними передумовами для самоорганізації є інтелектуалізація і демократизація. Тобто окрім достатнього правового розвитку приймаючого соціуму особа-мігрант повинна мати певний рівень правової культури, знань щодо меха-

нізмів її соціально-економічної захищеності, у тому числі що стосується прав збереження, наскільки це можливо, своєї етнопонаціональної і культурної ідентичності (в Україні – це законодавство щодо національних меншин, у тому числі Закон «Про національні меншини в Україні», повторно ратифікована Європейська хартія регіональних мов або мов меншин та ін.).

Причини виникнення різних форм самоорганізації мігрантів можна розділити на системні і стихійні. Згідно законів термодинаміки, процеси самоорганізації виникають у системах, далеких від стану термодинамічної рівноваги. Мірою їх безладу є ентропія. Тому пошук причин самоорганізації мігрантів слід шукати у недоліках середовища, де вони перебувають чи середовища, яке їх «виштовхнуло». Якщо брати за основу територіальну міграційну систему, яка формується і функціонує на тлі системних та активних міжтериторіальних переміщень, то її недоліками, що стимулюють самоорганізацію мігрантів, є: неефективна політика держави – соціального захисту, зайнятості, освітньої підготовки і підвищення кваліфікації, регулювання міграційних переказів та ін.; неефективна політика держави захисту прав національних меншин, інших прав громадян поза регіоном (країною) їх походження [2, с. 226].

Становлення факторів самоорганізації мігрантів означає набуття ними більш сталих ознак. Через такі фактори держава в особі центральних і місцевих органів влади може регулювати міграційні процеси, у тому числі їх соціокультурологічні наслідки. Становлення факторів самоорганізації мігрантів можна ще розглядати як їх інституціоналізацію. При цьому вони не лише набувають визначених інституційних форм, але й відзначаються певним рівнем інституційної довіри, є спроможними співпрацювати з державними, підприємницькими, науково-освітніми структурами, перебуваючи в полі спільних інтересів підвищення соціально-економічної захищеності мігрантів та членів їх сімей.

До становлення факторів самоорганізації мігрантів призводять:

- високий рівень розвитку громадянського суспільства у приймаючому соціумі, що апріорі формує схильності до об'єднання з опиранням на існуюче організаційно-правове середовище, діяльність міжнародних організацій з прав людини, рівень розвитку інституту омбудсмена;

- високий рівень культури приймаючого соціуму, що апріорі формує схильності до об'єднання з опиранням на потребу соціалізації, інкультурації у розвинене середовище (протилежне до цього явище – маргіналізація приймаючого соціуму, в яке зазвичай постійно «намагаються потрапити нові елементи»

Рис. 1. Етапність генезису факторів самоорганізації мігрантів регіону

Джерело: розроблено автором

[3, с. 20]; в такий соціум інтегруватись легше, що понижує мотивацію мігрантів до самоорганізації);

- бажання і готовність об'єднуватись самих мігрантів – залежно від їх інтелектуально-трудового потенціалу, соціального статусу, релігійності, рівня розвитку культури і громадянського суспільства у соціумі походження.

У ході генезису факторів самоорганізації мігрантів дуже важливим є етап їх розвитку. Його часова вимірність повинна бути якнайдовшою. Розвиток фактору самоорганізації мігрантів є органічним подовженням його формування. При цьому органи самоорганізації стають важливими детермінантами системної рівноваги. Вони починають виступати потужними агентами забезпечення соціально-економічної захищеності мігрантів та їхніх сімей, активно співпрацюють з державними, науково-освітніми, бізнес-структурами регіонів донора і реципієнта. Таким чином, у ході генезису проявляється зміна функціональності самоорганізації мігрантів – з підвищенням їх вагомості у регулюванні міграційних процесів.

На етапі розвитку факторів самоорганізації мігрантів може спостерігатись практика їх натуралізації та входження до штату владних структур регіону-реципієнта. Така ситуація дозволяє формувати потужне лобі регіону (країни) в плані активізації міжрегіонального (міжнародного) співробітництва.

Досягнення певної межі розвитку, коли різні форми самоорганізації мігрантів сприймаються в суспільстві як обов'язкові та без яких неможливо забезпечити соціально-економічну захищеність мігрантів, членів їх сімей, постійного населення, причинає їх метаморфози. У теоретичному плані це означає, що форми самоорганізації мігрантів досягають такого рівня розвитку, що вони або трансформуються у більш досконалі й інноваційні, або ж узагалі руйнуються. Передбачати їх трансформацію у більш розвинені форми наразі складно. Можливо, в еру інформаційного суспільства, це будуть потужні віртуалізовані системи без традиційних практик комунікацій, спільного відзначення свят, недільних шкіл для дітей та ін.

На практиці ті чи інші форми самоорганізації зазвичай руйнуються, тобто втрачають свою факторну силу, у зв'язку з: асиміляцією мігрантів у приймаючому соціумі без «поповнення» новими міграційними потоками; зміною міграційного режиму у регіонах донора і реципієнта з ускладненням можливостей об'єднання; надмірною дисипативністю організаційних систем з нездатністю протистояти інституціоналізованам явищам і процесам; демотиалізацією до самоорганізації у зв'язку з втратою об'єднуючої цілі – допомоги регіону-донору.

Останньою причиною руйнування факторів самоорганізації мігрантів вказано втрату об'єднуючої цілі (табл. 1). Доволі часто у практиці міжнародної міграції, особливо якщо це міграційна система зі значним соціально-економічним розривом регіонів донора і реципієнта, спостерігається активна діяльність мігрантів з метою допомоги рідній країні. У періоді революційних змін 2004-2005 рр. та з 2013 р. у цьому плані дуже показовою є Україна. Українська діаспора постала потужним інститутом підтримки країни та лобювання її інтересів (особливо в Канаді). Вагомими причинами цьому – її чисельність (Україна займає 5 позицію в світі за кількістю емігрантів [4]), а також традиційно високий рівень патріотизму. Український патріотизм узагалі є ментальним феноменом. З одного боку, більшість громадян вважає себе патріотами. За результатами соціологічних опитувань, якщо у 2010 році 13% осіб не вважали себе патріотами, то в 2013 році – лише 4% [5]. З іншого боку, висока частка населення готова отримати громадянство іншої країни. Свідченням цьому – результати соціологічного дослідження Центру Разумкова: менше 41% респондентів не стало би отримувати інше громадянство (47,7% на заході і 32,0% на сході країни) [6]. Готовність захищати батьківщину у випадку війни декларує в середньому 53,1% респондентів – 66,3% на заході і 42,1% на сході [7]. Дисонує з високим рівнем патріотизму схильність населення до корупції (144 місце України серед 177 держав, охоплених дослідженням Transparency International [8]), еміграції, низь-

Таблиця 1

Об'єднуючі цілі самоорганізації мігрантів: міждержавний вимір

№ з/п	Характер об'єднуючої цілі	Форми діяльності	Переваги
1	- Соціально-економічна захищеність – особиста, членів сім'ї	- Громадські ради при державних структурах - Співпраця з посольствами, омбудсменами, департаментами соціального захисту та ін. - Організовані (тіньові) грошові перекази, залучення членів сім'ї та ближчого соціального оточення в міграційні мережі	- Підвищення соціально-економічної захищеності мігрантів та членів їх сімей - Підвищення правової культури мігрантів та членів їх сімей - Розвиток механізмів соціалізації, підтримка процесів інкультурації
2	- Збереження соціокультурологічних особливостей (мова, традиції, віра); - Потреба комунікацій	- Громадські організації (у т.ч. мережеві) - Об'єднання при церквах - Культурно-мистецька, спортивна діяльність (ансамблі, хори, команди, художнє мистецтво, художня література) - Мовні школи - Табори, з'їзди, злети - Співпраця з релігійними, громадськими організаціями на батьківщині - Видавнича діяльність (публіцистика, науково-пізнавальна література) - Сприяння частим відвідуванням рідного краю (країни)	- Збереження етнопонаціональної і культурної ідентичності за рахунок високої самомотивації, уповільнення асиміляції - Розвиток громадянського суспільства - Підвищення патріотизму населення регіону (країни) походження
3	- Вияв патріотизму	- Різні форми допомоги батьківщині - Волонтерство - Публічні акції - Цільові проекти (інвестиційні, навчання, культурного обміну та ін.)	- Збереження психоемоційного зв'язку з батьківщиною, регіоном походження; - Формування нації

Джерело: розроблено автором

кої продуктивності й результативності праці. Тобто патріотизм, нажаль, часто набуває формального і голосливного характеру. У цьому плані українське суспільство ще повинно розвиватись.

Зовсім інший характер патріотизму в українських мігрантів, які відзначаються достатньою громадською активністю. У першу чергу це обумовлено їх високим рівнем релігійності. Релігія, на відміну від моралі, культури чи навіть традицій різних етносів, які зазнають постійних якісних та інституційних змін, з усією поліфонією різновидів залишається стійкою домінантою суспільно-економічного прогресу, іноді навіть мультиплікуючи свої впливи на окремі аспекти економічного життя сучасної людини [9, с. 29].

Окрім високої релігійності, громадську активність українських мігрантів зумовлюють інші об'єднуючі цілі, вказані в табл. 1, у тому числі потреба комунікацій і почуття провини. Таке почуття виникає не лише з приводу залишення дітей, інших членів ближчого соціального оточення, але й відносно регіону чи країни загалом. Часто приводом до самоорганізації є ностальгія. Таким чином, мігранти через самоорганізацію намагаються відтворити окремі елементи інституціонального середовища рідного регіону (країни) – норм, звичаїв, способу життя.

Самоорганізація мігрантів є значно активніша, якщо міграція набуває міждержавних, міжконтинентальних просторових вимірів, а також є доволі кількісною. У межах держави така практика є менш помітною, хоча й прослідковується серед осіб однакової релігійної приналежності, особливо протестантів.

Необхідно підкреслити дуже велику роль самоорганізації мігрантів у збереженні їх етнонаціональної і культурної ідентичності. Різні форми самоорганізації, які створюються з метою збереження соціокультурологічних особливостей та вияву патріотизму (див. табл. 1) – це не лише дієвий спосіб уповільнення асиміляційних процесів мігрантів, але й зразок для громадян країни плекання рідної культури. Приклад діяльності українських мігрантів за кордоном часто надихає українців до збереження традицій. Таким чином, українська діаспора є вагомим інститутом соціокультурологічного розвитку країни. У даному аспекті важливо розглядати нову концепцію соціокультурологічного впливу української діаспори (рис. 2).

Соціокультурологічний вплив української діаспори проявляється завдяки їхній діяльності через різні форми самоорганізації, хоча має місце практика поодинокі дії у формі меценатства, фінансування реалізації соціальних проектів тощо. Слід розуміти, що соціокультурологічний вплив діяльності мігрантів проявляється не лише відносно них самих – у плані уповільнення процесів асиміляції. Їх активна діяльність формує імідж країни у приймаючому соціумі, визначає його подолання у споживанні, туризмі, налагодженні ділових контактів. Оскільки міграцію в сучасному світі зупинити не можна, то країні важливо зберігати свою націоідентичність у глобальних масштабах, в основних міграційних мережах. Для України її трудові мігранти – це не лише ресурс колосальних фінансових впливів у споживчий ринок. Такі особи мають залишатись важливим сегментом державної соціальної і міжнародної політики. Якщо такі особи будуть відчувати, що держава сприяє їх самоорганізації, збереженню національної і культурної ідентичності, то це матиме величезний ефект для

формування єдиної української нації – незалежно від поточного просторового розташування людини. У цьому має проявлятися зміщення функціональності самоорганізації мігрантів – з суто культурологічного аспекту до усвідомлення приналежності до єдиного народу. Натомість Україна наразі залишається пасивною проти політики асиміляції мігрантів інших країн. Це зумовлено численним недоліками реалізації соціальної й гуманітарної політики, яка неспроможна вирішити проблеми в межах країни і тим паче не здатна розширювати горизонти свого впливу на міжнародні масштаби.

Окрім потреби реалізації соціальної політики держави відносно мігрантів та можливостей їх самоорганізації за кордоном, не слід відкидати інший міграційний вектор. Мова йде про *імміграцію в Україну* з однозначним переважанням у географічній структурі міграційних потоків осіб азійського походження:

- чисельність іноземців та осіб без громадянства, які мали дозвіл на імміграцію та поспілку на постійне проживання в Україні, була найбільша з країн Росії (59,0% від загальної кількості), Молдови (5,8%), Вірменії (4,4%), Грузії (3,7%), Азербайджану (3,9%), Узбекистану (3,4%), Білорусі (2,8%), В'єтнаму (2,0%) [10];

- за кількістю іноземців, які отримували вищу освіту в Україні, переважають Туркменістан (17,2% від загальної кількості студентів у 2012 році), Нігерія (7,8%), Ірак (7,4%), Індія (7,3%), Китай (7,2%), Азербайджан (7,2%), Йордан (5,6%), Росія (4,6%); за останні 5 років найбільше зросло кількість студентів-громадян інших держав, які навчаються в Україні, з Азербайджану (в 3,2 рази), Іраку (в 2,6 рази), Туркменістану (в 2,5 рази), Нігерії (в 1,9 раз), Марокко (в 1,3 рази) [11].

Іммігранти з майже всіх держав є слабо асимільованими. Україна ж практично не реалізує імміграційну політику, займаючись хіба питаннями біженців. У результаті неконтрольованих імміграцій маємо ситуацію стихійного формування ареалів моноетнічного перебування іммігрантів. Така ситуація є загрозливою в плані посилення поліетнічності українського суспільства – через гетерогемні шлюби, запозичення культурних цінностей і способів життя. Тому для України вкрай актуальним є питання формування імміграційної політики

Рис. 2. Концепція соціокультурологічного впливу української діаспори: внутрішній та зовнішній виміри
Джерело: розроблено автором

з регулюванням форм самоорганізації іммігрантів. Держава має забезпечувати права національних меншин, проводить політику мультикультуралізму, але до певної межі. Позитивною є практика проведення днів культури держав, з яких найбільша кількість іммігрантів. Водночас перед іммігрантами повинні ставитись жорсткі вимоги соціокультурологічної інтеграції – знання мови, норм поведінки, принципів життєдіяльності і праці.

Висновки і пропозиції. Отже, форми самоорганізації мігрантів є стратегічно важливим фактором збереження їх етнопонаціональної і культурної іден-

тичності. Хоча залучення мігрантів до об'єднань є одним з елементів стратегії їх життєвого вибору (збереження національного обличчя чи асиміляція, неафішування країни свого походження), проте держава має підтримувати прагнення українців до самоорганізації. Відносно іммігрантів недопустимою є асиміляційна доктрина самодержавної ідеології [12]. Для України актуальним постає вироблення імміграційної політики зі збереженням прав національних меншин, але при одночасній вимозі знання мови та інших особливостей вітчизняного інституціонального середовища.

Список літератури:

1. Балабанова Г. П. Крах політики мультикультуралізму: уроки для України // Стратегія розвитку України. – 2011. – № 2. – С. 14-16.
2. Біль М. М. Концептуальні підходи формування соціальних кластерів як необхідної умови сталого розвитку територіальних міграційних систем // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Територіальні міграційні системи: теорія і практика: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2013. – Вип. 3 (101). – 540 с. – С. 225-234.
3. Бутиліна О. В. Маргінальна ситуація: структура та соціальні наслідки // Український соціум. – 2012. – № 2(41). – С. 17-25.
4. Migration and Remittances: Top Countries: World Bank Group's Internet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/Top10.pdf>
5. Динаміка патріотичних настроїв 1991-2013 роки: Infolight – інформаційно-аналітичний центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/dinamika-patriotichnih-nastroiyiv-1991-2013-roki>
6. Якби у Вас була можливість отримати, крім українського, громадянство іншої країни, яке громадянство Ви обрали б? (регіональний розподіл): Соціологічне опитування: Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=776#
7. Звичайно, ми всі сподіваємося, що війни більше не буде. Але якщо б раптом вона таки сталася, чи готові Ви захищати свою країну? (регіональний розподіл): Соціологічне опитування: Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=283
8. Индекс сприйняття корупції у світі, 2014: Transparency International Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/news/oficial/5053.html>
9. Возний К. З. Юдаїзм і сучасні економічні доктрини // Економічна теорія. Науковий журнал. – 2012. – № 2. – С. 29-42.
10. Міграційний профіль. Україна / Державна міграційна служба України. – Київ, 2013. – 100 с.
11. Миграция: Основные обзоры и доклады ООН в экономической и социальной областях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/development/surveys/migration.shtml>
12. Поліщук Ярослав. Шлях до асиміляції чи європейська перспектива? Публіцистика Івана Нечуя-Левицького в сучасній оцінці: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...2...

Біль М.М.

Институт региональных исследований имени М.И. Долишнего
Национальной академии наук Украины

ФАКТОРЫ САМООРГАНИЗАЦИИ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ В ПЛОСКОСТИ СОЦИОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ПОСЛЕДСТВИЙ МИГРАЦИИ

Аннотация

Исследован генезис факторов самоорганизации мигрантов в контексте сохранения их этнонациональной и культурной идентичности. Охарактеризованы основные причины и объединяющие цели самоорганизации мигрантов. Доказана роль диаспоры в плане социокультурологического воздействия на население Украины. Систематизированы главные сферы влияния диаспоры, которые отражаются через культурно-художественную, финансовую и организационно-управленческую деятельность. Предложена концепция социокультурологического воздействия украинской диаспоры за внутренним и внешним измерениями.

Ключевые слова: самоорганизация мигрантов, генезис факторов, социокультурологическое влияние, диаспора, этнонациональная и культурная идентичность.

Bill M.M. Institute for Regional Studies named after M.I. Dlyshnyi,
National Academy of Sciences of Ukraine**THE FACTORS OF SELF-ORGANIZATION OF MIGRANT WORKERS
IN THE PLANE OF THE SOCIO-CULTURAL CONSEQUENCES OF MIGRATION****Summary**

The genesis of the factors of self-organization of migrants in the context of the preservation of their ethnic and cultural identity is investigated. The main reasons and goals of self-organization of migrants are characterized. The role of the Diaspora in terms socio-cultural impact on the population of Ukraine is proved. The main spheres of influence of the Diaspora which are reflected through cultural and artistic, financial and managerial activities are systematized. The concept of socio-cultural influence of the Ukrainian Diaspora for internal and external measurements is proposed.

Keywords: self-organization of migrants, the genesis of factors, socio-cultural influence, Diaspora, ethnic and cultural identity.

УДК 336.71

РЕІНЖИНІРИНГ МЕХАНІЗМУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ**Богданова К.А.**

Київський національний торговельно-економічний університет

У статті досліджено генезу наукової думки щодо сутності реінжинірингу бізнес-процесів. Проведено аналіз та визначено тенденції розвитку банківського кредитування. Виявлено актуальні проблеми банківського кредитування та запропоновано способи їх вирішення на основі концепції реінжинірингу. Вперше визначено передумови та особливості проведення реінжинірингу механізму банківського кредитування. Обґрунтовано напрями та методологію реінжинірингу механізму банківського кредитування.

Ключові слова: банк, кредитний механізм, кредитний портфель, оптимізація, реінжиніринг, трансформація.

Постановка проблеми. У сучасний складний для української банківської системи період увага банківського менеджменту повинна приділятися не тільки вирішення поточних завдань, пов'язаних із підтриманням стабільної роботи фінансових установ, а й на проблеми стратегічного управління, визначення перспективних напрямів і форм організації діяльності. Особливою гостроти це питання набуває у сфері кредитування, як одного з основних видів банківської діяльності. Кризові явища обумовили введення обмежень на кредитування з боку регулятора, збільшення частки прострочених кредитів, зменшення обсягів тимчасово вільних коштів банків, зростає вартість кредитних ресурсів, що у свою чергу призвело до погіршення якості кредитного портфелю банків. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність пошуку перспективних напрямів реформування системи банківського кредитування, зокрема: вдосконалення механізму взаємодії банків з клієнтами, а також проведення стрес-тестування, яке дозволить виявити й проаналізувати негативний вплив різноманітних ризик-факторів, та врахувати результати такого тестування при розробці моделей банківського обслуговування. Це означає, що банкам необхідно розробити адекватні стратегії удосконалення кредитної діяльності. Одним із найбільш ефективних інструментів для вирішення цих завдань може стати реінжиніринг, який застосовується у світовій практиці уже більше двадцяти років. Досвід закордонних банків підтверджує, що за допомогою цього інструменту фінансовим установам вдається досягати конкурентних переваг, підвищувати доходи та одночасно скорочувати витрати, а також швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

Однак, успішність використання даного інструменту напряму залежить від правильності трактувати його сутності, усвідомлення особливостей, переваг та проблем пов'язаних з його реалізацією. Вищезазначене обумовлює актуальність досліджень присвячених реінжинірингу механізму банківського кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічною наукою напрацьований значний доробок у сфері реінжинірингу. Виникнення концепції реінжинірингу бізнес-процесів пов'язують з працями М.Хаммера, Дж.Чампі та Т.Давенпорта. Суттєвий внесок у розвиток теорії реінжинірингу зробили такі відомі вчені, як: Р. Манганеллі, М. Клейн, В. Репін, П. Страссман. Банківська діяльність також не залишилася поза увагою вчених, які займалися проблемою реінжинірингу, оскільки вона вважається одним з найскладніших об'єктів управління. Реінжинірингу банківського бізнесу присвячені роботи зарубіжних науковців, зокрема П. Аллена та А.В. Тютюнника. Упродовж останніх років дослідження особливостей реінжинірингу у банківській сфері проводять також вітчизняні практики та науковці – Г. Азаренкова, О. Вовчак, О. Деркач, В. Міщенко. Проблема банківського кредитування присвячено численні праці як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, зокрема: Е. Долана, О. Заруби, О. Кириченка, П. Роуза, Т. Костеріної та інших.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених із даної проблематики слід зауважити, що переважна більшість досліджень присвячена реінжинірингу окремих бізнес-процесів, у той час, як зростання чутливості банків до впливу несприятливих комерційних, фінансових та